

KARADENİZ'İN KIYISINDA AMAZONLARIN GÖLGESİ: MİTİN ARDINDAKİ GERÇEKLER

Prof.Dr.Oğuz ÖZYARAL MBA, Mikrobiyolog, Koruyucu Sağlık Uzmanı, Yazar

1. Antik Kaynakların Çizdiği Zaman ve Mekân

Amazonlar, Yunan mitolojisinin en ilgi çekici figürlerinden biridir. Onlardan ilk kez Homeros'un *İlyada*'sında söz edilir; "erkeklere denk savaşçılar" olarak tanımlanırlar. Daha sonra Herodotos, Diodoros ve Strabon gibi tarihçiler Amazonları ayrıntılı biçimde anlatır. Özellikle Strabon, onların **Karadeniz kıyılarında, Termodon Irmağı (bugünkü Terme, Samsun) çevresinde Themiskyra adlı bir kentte** yaşadıklarını aktarır. Bu betimlemeler, Amazonların yalnızca hayali bir halk değil, antik dünyada somut bir coğrafya ve zamana atfedilmiş bir topluluk olduğunu gösterir.

Amazonlar en çok **M.Ö. 8.-5. yüzyıllar** arasında anılır. Bu dönem, Yunan kolonilerinin Karadeniz kıyılarına yerleştiği, yeni ticaret yolları açıldığı bir süreçtir. Yunan seyyahlar, karşılaştıkları yabancı kültürleri kendi mitolojik kavramlarıyla yorumlamış, savaşçı kadın geleneklerini Amazon efsaneleriyle özdeşleştirmişlerdir.

2. Arkeolojik İzler ve Bozkır Kùltürleri

Amazon anlatılarının arkasında yalnızca mitoloji değil, somut arkeolojik kanıtlar da vardır. Karadeniz'in kuzey bozkırlarında yapılan kazılarda, **İskit ve Sarmat kùltürlerine ait kadın mezarlarında silahlarla gömülmüş iskeletler** bulunmuştur. Bu buluntular, kadınların sadece gündelik yaşamda değil, savaş alanında da aktif olduklarını kanıtlar. Bu savaşçı kadın geleneği, Yunanlıların gözünde olağanüstü ve yabancı bir olgu olarak algılanmış, zamanla efsanevi Amazon kimliğine dönüşmüştür. Dolayısıyla Amazonlar, gerçekte var olmuş savaşçı kadınların antik dünyadaki hayal gücüyle yoğrulmuş yansımalarıdır.

3. Karadeniz'in Güneyi: Samsun-Terme ve Amazonların Anayurdu Söylemi

Anadolu'nun Karadeniz kıyılarında Amazonların izleri özellikle **Samsun'un Terme ilçesinde** yoğunlaşır. Termodon Irmağı çevresindeki geniş ovalar, antik kaynaklarda Amazonların anayurdu olarak anılmıştır. Strabon'un aktardığı Themiskyra kenti de bu bölgede konumlandırılır.

Bugün Terme'de kurulan **Amazon Köyü** ve düzenlenen festivaller, bu kùltürel belleği yaşatmaktadır. Böylece Amazonlar, yalnızca bir antik söylence değil, aynı zamanda Karadeniz kimliğinin ve yerel turizmin bir parçası haline gelmiştir.

4. Yaşam Tarzı ve Arkeogastronomi Perspektifi

Amazonların mutfak kültürüne dair doğrudan kayıtlar yoktur; ancak yaşam biçimleri üzerinden bazı çıkarımlar yapılabilir:

Amazonların Arkeogastronomisi: Avcı-Toplayıcı Sofranın İzinde

1. Amazonlar ve Avcı-Toplayıcı Geleneği

- Antik kaynaklarda Amazonlar, **yerleşik tarıma tam bağlı olmayan**, savaş ve göçebe yaşamla iç içe bir topluluk olarak geçer.
- Arkeolojik kanıtlar (İskit ve Sarmat kadın mezarları), Amazonların **bozkır avcı-toplayıcı kültürünün bir parçası** olduğunu gösteriyor.
- Bu yüzden mutfakları, doğrudan **avcılık ve doğadan toplama** üzerine kuruluydu; tarım ürünleri ise kıyı halkıyla ticaret veya etkileşim yoluyla sofralarına girdi.

2. Avcı-Toplayıcı Sofranın Temel Unsurları

Avcılık

Amazonların savaşçı kimliğiyle birleşen en önemli beslenme kaynağı.

Av hayvanları: geyik, yabandomuzu, tavşan, kuş türleri.

Etin işlenişi: közde kızartma, ateş üstünde şiş, büyük kazanlarda kaynatma.

Balıkçılık

Karadeniz kıyısında yaşayan Amazonlar için balıkçılık doğal bir beslenme parçasıydı.

Tütsülenmiş veya kurutulmuş balık, seferlerde taşınabilir yiyecek olarak önem taşıdı.

Balıkçılık, onları kıyıdaki yerleşik halklarla bağlayan bir unsur da olabilir.

Toplayıcılık

Çevredeki yabani bitkiler, meyveler ve otlar: yabani fındık, böğürtlen, kuşburnu, ısırgan, sarımsak ve soğan.

Şifa bitkileri de sofranın parçasıydı hem beslenme hem de tıbbi amaçlı tüketim vardı.

Süt ve Fermente Ürünler

Göçebe yaşamda süt ürünleri hayatiydi.

At sütünden kırmızı, keçi ve koyun sütünden yoğurt, peynir.

Fermente içecekler savaş öncesi enerji ve ritüel güç kaynağı olarak kullanıldı.

Tarım Ürünleri (Etkileşim Yoluyla)

Yerleşik kıyı halkıyla etkileşim sayesinde **arpa ve buğday** sofraya girdi.

Ekmek ve tahıl lapaları, göçebe-avcı geleneğiyle harmanlanarak basit ama doyurucu yiyecekler oluşturdu.

3. Sofra Kültürü: Ateş ve Ritüel

Ateş etrafında ortak sofrası: Avdan getirilen etin paylaşılması, topluluğun güç ve birliğinin simgesiydi.

Ritüel yemekler: Tanrılara veya atalara adak için hayvan kurban edilip etin paylaşılması.

Kadın merkezli sofralar: Efsanelere göre Amazonlarda sofranın düzenleyicileri ve yöneticileri kadınlardı.

4. Arkeogastronomik Yorum

Amazonların sofrası, bir yandan **avcı-toplayıcı geleneğin sürekliliğini** gösterir, öte yandan **Karadeniz'in yerleşik kültürleriyle alışverişini** yansıtır.

Bu mutfak, hem **doğadan toplanan ve avlanan gıdalara dayalı** hem de **savaşçı kimliğin gerektirdiği yüksek enerjili yiyeceklerden oluşur.**

Modern uyarılma: Kurutulmuş et, tütsülenmiş balık, ekşi yoğurt, yabani otlarla hazırlanan çorba → Amazon sofrasının bugüne taşınabilecek menüleri olabilir.

5. Mitin Günümüzdeki Yansımaları

Amazonlar, bugün Karadeniz bölgesinde yalnızca tarihsel bir efsane olarak değil, kültürel bir kimlik unsuru olarak da yaşatılmaktadır. Terme'deki Amazon Köyü, bölgedeki festivaller ve müzelerdeki temsiller, bu mirası canlı tutar. Ayrıca, kadınların toplumdaki rolüne dair modern tartışmalarda Amazon figürü hâlâ güçlü bir sembol olarak kullanılmaktadır.

6. Sonuç: Efsane ile Gerçek Arasında Amazonlar

Karadeniz'de Amazonlar ne bütünüyle gerçek ne de bütünüyle hayal ürünüdür. Onlar, bir yandan göçebe bozkır kültürlerinin savaşçı kadın geleneklerine dayanır, öte yandan Yunan mitolojisinin zengin hayal gücüyle biçimlenir. **M.Ö. 2. binyıldan başlayarak M.Ö. 4. yüzyıla kadar** farklı coğrafyalarda anılan Amazonlar, hem antik çağın kadın ve güç algısını, hem de günümüzün kültürel belleğini beslemeye devam eder.

Bugün Karadeniz'in dalgaları kıyıya vururken, sanki hâlâ Amazonların yankısı duyulur: Mit ile gerçek arasındaki bu ince çizgi, onları insanlık tarihinin en etkileyici efsanevi topluluklarından biri haline getirmiştir.